

De què serveixen les humanitats?

quaderndelesidees.press/de-que-serveixen-les-humanitats/

December 17, 2017

Foto: *Wikimedia Commons, Grandes Chroniques de Roland, cc by 2.5.*

«De què em serveix, a mi, estudiar música? O història de la música?» Així es queixava el meu nebot de tretze anys, davant unes assignatures a les quals no hi veu una utilitat pràctica per a la vida moderna. No vaig saber respondre-li amb prou contundència en aquell moment; vaig haver de recórrer a aquell infame «ja ho entendràs quan siguis gran», argument lamentable dels adults que ja s'han quedat sense idees davant d'una pregunta (im)pertinent d'un infant. Així que em vaig prometre reflexionar sobre la qüestió, esperant trobar alguna resposta més definitiva de cara al proper cop que algun adolescent inconscient gosés plantejar-se la utilitat de les humanitats.

Definir allò que podem incloure dins les humanitats ha estat tasca complexa i mutant al llarg dels segles. La inclusió inicial d'algunes matèries que avui en dia considerariem més properes a les ciències (aritmètica, lògica, astronomia, tres dels quatre pilars del quadríviu) per part dels grecs va deixar pas a la concepció moderna del terme, incloent allò que alguns en diuen «ciències socials». Així que qualsevol intent de definir-les haurà d'assumir la seva condició efímera i amb data de caducitat assignada.

En tot cas, ancorats com estem en el món que ens ha tocat viure, una llambregada al síl·labus del grau d'Humanitats que encara es pot cursar en alguns racons foscos de l'oferta d'estudis superiors revela la concepció que tenim d'aquesta branca. Inclou, per una banda, assignatures que es presenten amb títols com Pensament filosòfic i científic modern, Pensament clàssic, etc. És a dir, abocades a analitzar el pensament d'algunes de les ments més influents de la història. Les segueixen altres que, en tot cas, semblen

incloure el pensament darrere d'una aproximació per la tangent: Història, Llengua, cultura i societat, Filosofia, Antropologia, Sociologia, en serien alguns dels exemples. I a ambdues categories anteriors se'ls afegeix una tercera, formada per aquelles que s'inclouen dins del marc de les creacions humanes: que si Història de l'art, que si Estètica, que si Literatura. Si féssim cas, doncs, d'aquesta taxonomia improvisada, les humanitats podrien ser considerades aquelles disciplines que bé ens ensenyen a pensar (a través d'observar com han pensat els altres), bé ens ensenyen a entendre la plasmació artística del pensament. Pensament i plasmació del pensament, això podrien ser les humanitats.

Però, honestament, se'm fa difícil pensar que aquesta definició es pugui brandar per convèncer ningú, i encara menys un adolescent, de la necessitat de les humanitats. La pregunta segueix sent vàlida i segueix flotant en l'aire: de què serveixen les humanitats?

I sembla necessari preguntar-se, avui en dia, sobre les humanitats, assetjades com estan en els currículums escolars i universitaris. En un món definitivament dominat per la religió del Capital (amb majúscula, reverència inclosa), tot allò que no sigui ràpidament productiu sembla innecessari, prescindible, poc rendible, quasi una distracció de l'activitat de produir i consumir, que és la que mou el món. Les mateixes ofertes universitàries fa temps que s'han escorat cap al mercat, generant legions de professionals destinats a ocupar el seu lloc en el teixit productiu, a la fàbrica, a les galeries. Toca remar, que si aquest món de bojos alenteix el seu giravoltar, el no-res ens xuclarà cap al seu abisme. A les universitats ja no s'hi va a pensar; s'hi va a formar-se per a les professions que el mercat demana i necessita (fins i tot hem encunyat l'artefacte anomenat «professions del futur» per inventar-nos-en de noves i assegurar-nos que cap lloc de treball quedarà sense omplir). Les universitats produeixen peons que s'han de col·locar sobre el taulell. (I qui el disposa, aquest taulell?)

Semblem haver perdut de vista que les desventures dels herois homèrics i la seva relació amb la vergonya, l'heroïtat i la guia dels Déus poden donar-nos un bon tou de fulcres sobre els quals podem articular la comprensió del comportament d'un mercat o d'un sector de la indústria. O que el viratge de l'heroi individual a l'heroi col·lectiu de *La chanson de Roland* ens pot permetre intuir allò que fa falta revisar de l'educació que donem als nostres fills. O que el comportament dels inuit de Grenlàndia que estudià Franz Boas ens donarà la clau per llegir entre les línies d'una societat obsessionada amb l'exhibicionisme digital. O que les botes de pagès de Van Gogh són capaces de vessar llum sobre un problema logístic a una empresa. O que una simfonia de Mozart, en definitiva, pot ajudar-nos a entendre la crisi financera que patim des del 2008.

És clar que les humanitats són útils, però ho són indirectament. Les altres carreres, les de psicologia, les d'ADE, les d'enginyeria, són directament útils per a l'alumne i per al món: vostè aprèn això i demà pot treballar d'això mateix (això si pot treballar, és clar). Al final resultarà, doncs, que les humanitats es defineixen, precisament, per allò que no són, és a dir, directament útils a la societat amb la qual conviuen.

Perquè les humanitats són, en definitiva, l'espai líquid, el fluid amniòtic en el qual floreixen i floten les idees que sí que són útils i que sí que són aplicables directament. Les humanitats no es veuen, quan s'apliquen, però es noten quan són absents, de tal manera que una societat que no les cultiva s'empobreix, tant en les seves accions com en les raons que la duen a emprendre-les. Una societat sense humanitats no és, en definitiva, una societat, és una fàbrica. I els seus habitants no són persones sinó màquines.

És per això que necessitem estudiar humanitats, per recordar-nos de com seguir sent humans en l'era de la tecnologia, com pensar en els temps de la immediatesa, com entendre i canviar el món des de dins. Així mateix ho penso explicar al meu nebot el proper cop que el vegi.

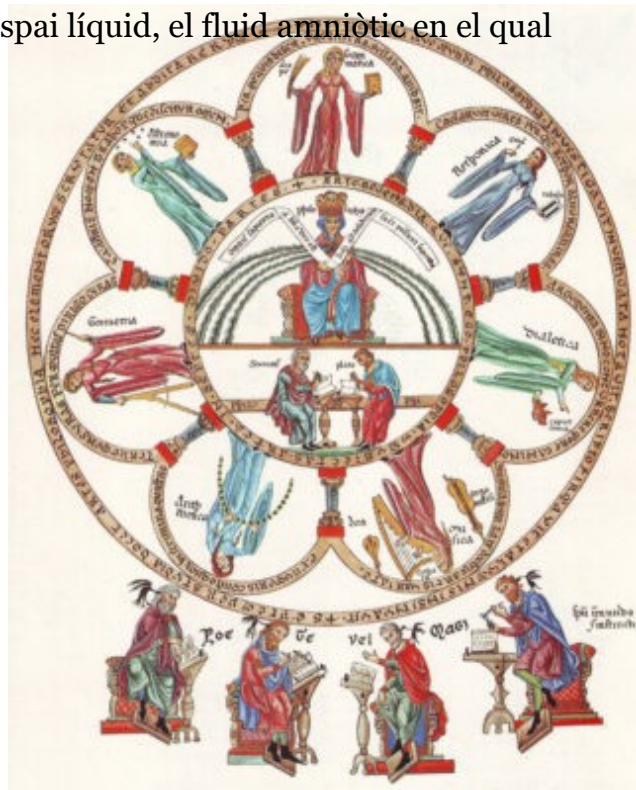

Foto: *Wikimedia Commons, La filosofia davant de les set arts liberals, cc by 2.5.*

Marc Ambit

Marc Ambit

